

Posudek vedoucí práce na diplomovou práci pana Bc. Josefa Vencla s názvem

Analýza informační společnosti. Nebezpečí médií pro výchovu nebo jejich velká příležitost?

Předložená diplomová práce má, jak už naznačuje otazník v názvu, charakter problémové studie. Autor si klade otázky po významu, smyslu, oprávněnosti, místu, možnostech a také limitech médií a mediální výchovy v systému dnešního vzdělávání. Název odráží původní záměr autora, promyslet pojmenované dilema, zda je technika a technologie pro vzdělávání a výchovu šancí, a nebo nebezpečím? Zda totiž technika a moderní technologie mohou prohlubovat vzdělanost a poznávání a rozvíjet výchovu především ve smyslu kultivace osobnosti vzdělaného, jeho kreativity, samostatnosti a řekněme originality myšlení, a nebo zda vede jejich prostá aplikace ve vyučování ke zploštění, zjednodušení a redukci vzdělávání na kompetence k pouhému vyhledávání hotových informací a prefabrikovaných postupů, k rezignaci na humánní, etický nebo osobnostní rozměr vzdělávání.

Úvaha je sympatická tím, že si její autor je, již jako začínající učitel, vědom toho, že toto téma není možno uchopit z něj samého pouhou deskripcí charakteru dnešního procesu vyučování nebo dokonce deskriptivní didaktických postupů a metodik, rozšířených v dnešní škole a učiteli hojně používaných. Je si vědom toho, že k promýšlení tohoto dilematu je potřeba si vyjasnit hlubší souvislosti povahy dnešní společnosti (informační společnosti, společnosti post-industriální, společnosti vzdělanostní, učící se společnost atd.), to, jak rozumí sama sobě prostřednictvím společenských věd; že je nutné odhalit metodologické základy možných konceptů této problematiky, a to v rámci, jak autor říká, odlišných diskurzů (filosofického, společensko-vědního – zde opět odlišuje koncepce sociologické od politických, lingvistických, teoreticko-pedagogických a nakonec koncepce institucionální), a to včetně často nerefléktovaně používaných pojmů vytržených ze svých původních kontextů filosofických, historických, etymologických a nebo technických. Práce je tedy ze své povahy nutně multidisciplinární a dlužno říci, že se autor pohybuje v uvedených diskurzích poučeně, se znalostí a s oporou v adekvátní literatuře, díky tomu také mnohé věci promýšlí a domýšlí do vyhraněných poloh.

Práce je logicky strukturována, postupuje deduktivně od nejširšího kontextu tzv. informační společnosti k problematice médií, povaze informací, techniky a technologií. Zabývá se problematikou komunikace a řeči a jejich významu pro novou společnost a vzdělávání současných a budoucích generací. V této fázi potom autor představuje tři přístupy k problematice rozkrývání vztahu mezi řečí, myšlením a poznáním – fenomenologicko-hermeneutický, kognitivně lingvistický a deskriptivně sociologický. Zkoumá také jejich kritické možnosti a vyzdihuje jejich jedinečný přínos pro porozumění dané problematice – u fenomenologie motiv „Gestellu“, u kognitivní lingvistiky souvislost mezi řečí a tělesností, mezi tělesnou zkušeností a světem a u deskriptivní sociologie proměny podob vzdělanosti ve vzájemné souvislosti s proměnami společnosti.

Práce naplnila stanovený cíl, autor prokázal znalost problematiky, prokázal porozumění problematice a širokému spektru uvedené literatury. Multidisciplinarita, která je charakteristickým rysem předložené práce je však možná zároveň i důvodem výtek, které jako vedoucí práce zde musím uvést. Snaha, po co nejširším pojmenování kontextů, po uvedení nejrůznějších alternativ případů a příkladů, vedla autora k nebyvalým stylistickým eskamotážím (str. 24, str. 28, str. 31 ad.), často se vyskytuje přehozený slovosled, takže věty nedávají dobrý smysl (str. 41), k vymýšlení novotvarů, které nemají opodstatnění. Práce se vyznačuje také překlepy, chybějícími nebo naopak nadbytečnými písmeny (Hellus – str. 34, místo Asimov – Asinov str. 31, Eugen Fink je nazván Emmanuelem Finkem str. 65 atd.), v několika případech jde o špatné citování, které buď chybí zcela str. 28 z Patočky, str. 53 z Kellera, nebo je uvedeno jen tamtéž (Ibid.), i když mezitím je citován jiný pramen. Mnohé uvedené příklady jsou pro člověka neznalého konkrétního textu dosti nepřehledné nebo zmatené, viz str. 31 z Foot. Z důvodu četných stylistických chyb, překlepů a nedostatků v citování navrhuji komisi snížení známky o jeden stupeň.

Náměty k rozpravě:

1. Autor s odkazem na M. Heideggera Otázka techniky cituje: „Tážeme se po *technice* a chtěli bychom si (v citátu chybí „tím“ N. P.) k ní zjednat svobodný vztah,“ pozitivně na tuto pobídku navrhuje: „měli

bychom se pokusit o to samé, chceme-li zachránit technologie pro vzdělávání“ (str. 24). Jak potom ale rozumí Heideggerovu dalšímu textu, v němž se myšlenka rozvíjí takto: „Podobně také bytnost techniky není nic technického. Proto se nikdy nedozvíme, jak je to s naším vztahem k bytnosti techniky, dokud si budeme techniku pouze představovat a provozovat ji, dokud se s ní budeme vyrovnávat nebo se jí vyhýbat. Ať už techniku náruživě schvalujeme či odmítáme, všude jsme k technice nesvobodně připoutáni.“ (Heidegger str. 7)

2. V textu se můžeme setkat s mnoha přístupy a definicemi média jako extenze člověka, jako informace, jako nosiče, jako nástroje komunikace. Co je filosoficky bytostným určením média a které jeho rysy jsou předpokladem pro pojetí vzdělávání jako původní mediaci?
3. Promýšlejte médium z hlediska vztahu mezi obsahem a formou?

Práce splňuje podmínky předepsané pro tento typ prací, doporučuji ji k obhajobě.

V Praze dne 21. 7. 2019

doc. PhDr. Naděžda Pelcová, CSc.